

Інтелектуальні ресурси і їх місце в розвитку підприємства

Федулова І.В.

Національний університет харчових технологій

Інтелектуальний капітал як цінність означає актив, який має властивість приносити дохід. Як система він являє собою сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих визначеним чином елементів з відповідними структурними зв'язками. Як процес він визначається завдяки наявності у нього відтворюючих характеристик, можливості залучення його в оборот, де здійснюється його виробниче споживання і нагромадження.

Це дозволяє сформулювати основні задачі процесу управління інтелектуальним капіталом: оптимізація структури інтелектуального капіталу, збереження балансу між різними його елементами і їх групами, встановлення міжелементних зв'язків; забезпечення неперервності процесу руху інтелектуального капіталу, інтеграція всіх його етапів в єдиний кругообіг, усунення перешкод між ними; забезпечення максимального результату при оптимальних витратах інтелектуального капіталу; підвищення цінності інтелектуального капіталу для організації і суспільства в цілому;

- забезпечення процесу виробництва, розповсюдження і використання інтелектуальних ресурсів і знань.

Найбільш точно визначення інтелектуального капіталу дав О. Кендюхов, він зазначає, що «інтелектуальний капітал – це здатні створювати нову вартість інтелектуальні ресурси підприємства, представлені людським і машинним інтелектом, а також інтелектуальними продуктами, виробленими самостійно чи залученими з інших джерел (куплені, орендовані) як засоби створення нової вартості».

Інтелектуальні ресурси підприємства включають інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти, які у свою чергу також можуть бути використані як засоби виробництва. Таким чином, інтелектуальні ресурси трансформуються у інтелектуальний капітал, який, в свою чергу, виступає інтелектуальним ресурсом для нового обороту капіталу. Інтелектуальні ресурси

виступають основою для визначення інтелектуального потенціалу.

Економічна категорія “технічний капітал” («фізичний капітал») є загальноприйнятою та використовуваною, до неї відносять обладнання, устаткування, будівлі, споруди, тобто все те, що має матеріальне вираження, може бути чітко підраховано.

До фінансового капіталу відносять грошові та прирівняні до них кошти.

Інформаційні технології, в свою чергу, мають як матеріальне, так і нематеріальне вираження. За допомогою баз даних, програмного забезпечення, технічних засобів, тобто матеріального вираження інтелектуальних технологій співробітники створюють певні продукти інтелектуальної діяльності. Для здійснення ефективного управління як всім підприємством, так і інтелектуальним капіталом зокрема, не менш важлива нематеріальна частина інтелектуальних технологій: культура, філософія та етика управління, організаційна структура.

Здійснений огляд наукових поглядів на визначення інтелектуального капіталу дав можливість під ним розуміти інтелектуальні ресурси, що втілені у сукупності наукових та загальних знань працівників, їх досвіді, знаннях, вміннях і навичках, які створюють продукти інтелектуальної діяльності, що можуть належати як його власнику, так і іншим суб'єктам господарювання, та дозволяють отримувати додаткову вартість.

Інтелектуальний капітал підприємства варто відрізнити від інтелектуального потенціалу, хоча окремі дослідники ці поняття отожднюють. Інтелектуальний потенціал підприємства – це можливості, які надані інтелектуальними ресурсами в часі і просторі, що можуть бути використані для розв'язання поставленої задачі. Зовсім не означає, що ці можливості будуть будь-коли реалізовані. Інтелектуальний капітал – це оцінені в грошах інтелектуальні ресурси, які отримують додаткову вартість, а інтелектуальний потенціал – всі інтелектуальні ресурси, які можуть отримувати додаткову вартість. Інтелектуальна власність характеризує правовий аспект володіння інтелектуальними ресурсами без урахування того, чи несуть у собі об'єкти інтелектуальної власності функцію

капіталу чи ні. Тільки у такому аспекті інтелектуальна власність розглядається як чинник виробництва.

Інтелектуальний потенціал можна розглядати як основу для визначення інноваційного потенціалу підприємства разом із фізичним і фінансовим капіталом, які в сукупності створюють унікальні можливості ведення інноваційної діяльності для кожного конкретного підприємства. З огляду на це відмінності понять «інтелектуальні ресурси» та «інноваційні ресурси» полягають у наступному. Інтелектуальні ресурси підприємства – це сукупність наукових та загальних знань працівників, їх досвід, знання, вміння і навички, які створюють продукти інтелектуальної діяльності, разом з інтелектуальною працею вони виступають основою для створення інтелектуального капіталу. Інтелектуальні продукти також можуть бути використані як засоби виробництва, оскільки вони є результатом інтелектуальної праці і виступають інтелектуальним ресурсом для обороту капіталу. А інноваційні ресурси включають перелік фізичних і фінансових активів, інтелектуальних ресурсів підприємства та інноваційні продукти, які можуть виступати як засоби виробництва і сприяють інноваційній діяльності.

Таким чином знання трансформуються в інтелектуальні ресурси (інтелектуальні активи), які, в свою чергу, трансформуються в інтелектуальний капітал. Інтелектуальний капітал разом з інтелектуальною працею і інтелектуальними продуктами виступає інтелектуальним ресурсом для наступного обороту капіталу у процесі виробництва і створює новий інтелектуальний капітал. Інноваційний потенціал виражає міру готовності до здійснення ефективної інноваційної діяльності і спрямований на впровадження у виробництво інноваційної продукції з метою задоволення потреб і отримання прибутку. Для цього окрім матеріальних і фінансових ресурсів використовуються інтелектуальні ресурси, які виступають як засоби виробництва. В системі оцінки інноваційного потенціалу інтелектуальні ресурси як і фізичні і фінансові активи трансформуються із вартісної оцінки в кількісну.

На сучасному етапі неможливий розвиток підприємства без використання інтелектуального капіталу, який виступає поштовхом до всіх позитивних змін.